

SU/Mikko Sankala

3.2.2016

Eläkkeiden indeksointi ansiotason kasvun perusteella

Maksussa olevia työeläkkeitä tarkistetaan vuosittain työeläkeindeksillä, jossa ansiotason muutoksen paino on 20 prosenttia ja kuluttajahintojen paino on 80 prosenttia. Parhailtaan kerätään kannatusilmoituksia kansalaisaloitteeseen, jonka tarkoituksena on muuttaa eläkkeiden indeksointi seuraamaan täysimääräisesti ansiotason muutoksia.

Tässä muistiossa esitetään Eläketurvakeskuksen arvio kansalaisaloitteen mukaisen indeksimuutoksen kustannusvaikutuksista. Laskelma perustuu syksyllä 2015 julkaistuun eläkeuudistuksen mukaiseen laskelmaan eläkemenojen ja niiden rahoituksen kehityksestä (ns. peruslaskelma jatkossa), Tämä laskelma on esitelty raportissa *Laskelmia vuoden 2017 työeläkeuudistuksen vaikutuksista – Hallituksen esitykseen perustuvat arviot* (ETK:n raportteja 05/2015).

Kaikissa esitetyissä laskelmissa pitkän aikavälin oletus ansiotason vuosittaisesta reaali kasvusta on 1,6 prosenttia ja oletus eläkevarojen vuosittaisesta reaali tuotosta 3,5 prosenttia.

Laskelmat on tehty Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin suunnittelumallilla, joka on esitelty julkaisussa *Lakisääteiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2013* (ETK:n raportteja 04/2013).

Indeksioinnin vaikutus eläketasoon ja eläkemenoon

Eläkkeiden indeksointi ansiotason kasvun mukaan nostaa keskimääräistä eläkettä pitkällä aikavälillä noin 18 prosenttia verrattuna peruslaskelmaan (kuvio 1). Vaikutukset yksittäisiin eläkkeisiin näkyvät siten, että alkavat eläkkeet eivät muutu, mutta eläkeajan pidentyessä eläkkeen ero peruslaskelmaan kasvaa yhä suuremmaksi.

Vuoden 2017 työeläkelakien mukaista kehitystä kuvaavan peruslaskelman mukaan lähitulevaisuudessa keskimääräinen eläke suhteessa keskiansioon kasvaa jonkin aikaa, kääntyy sitten lievään laskuun ja lopulta tasaantuu lasketajakson jälkimmäisellä puoliskolla. Eläketason alenemiseen vaikuttaa erityisesti elinaikakerroin, mutta myös julkisen sektorin parempien karttumasaännösten poistuminen laskee eläketasoja suhteessa keskiansioon.

Indeksimuutos kasvattaa keskimääräisen eläkkeen suhdetta keskiansioon peruslaskelmaan nähden (kuvio 2). Pitkällä aikavälillä indeksioinnin muuttaminen kasvattaa keskimääräistä eläkettä hieman alle 8 prosenttia verrattuna keskimääräiseen palkkaan.

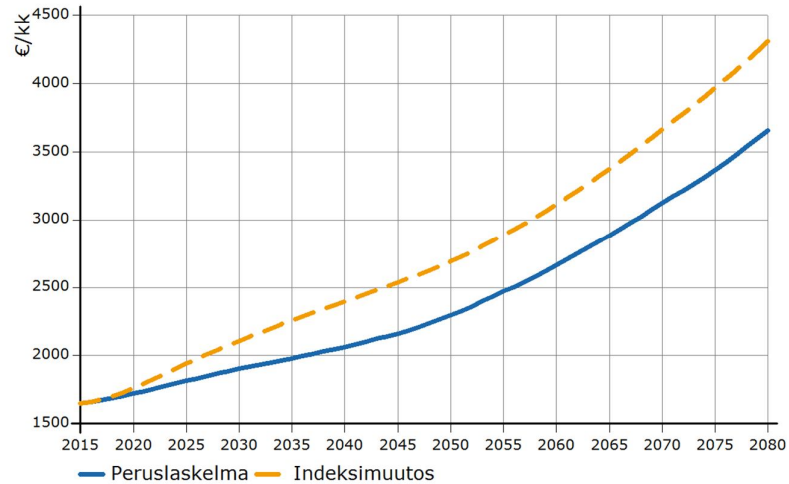
Työeläkkeet rahoitetaan pääosin vuosittain palkoista perittävillä eläkemaksuilla. Tämän takia työeläkemenoja on syytä tarkastella suhteessa koko talouden työtulosummaan. Ansiotasoindeksillä tarkistettuna eläkkeet kasvaisivat voimakkaammin kuin nykyisellä indeksillä tarkistettuna, minkä seurauksena myös työeläkejärjestelmän kokonaiseläkemeno suhteessa työtulosummaan kasvaisi (kuvio 3). Pitkällä aikavälillä vaikutus on noin 6 prosenttiyksikköä.

SU/Mikko Sankala

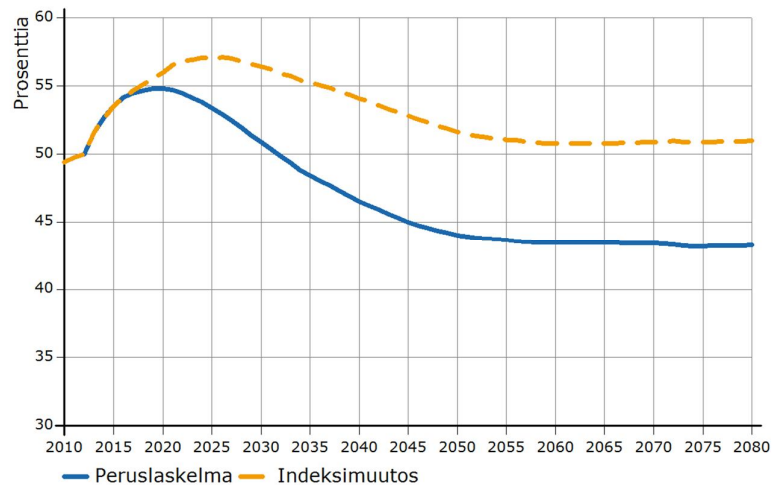
3.2.2016

Myös työeläkemaksuja pitäisi korottaa keskimäärin tällä määrällä, mikäli työeläkejärjestelmän rahastointi pidetään tasapainossa. Maksunkorotukset kohdentuisivat lähinnä yksityisen ja julkisen sektorin työnantajille ja työntekijöille, mutta myös valtion rahoitusosuus kasvaisi.

Kuvio 1. Keskimääräinen kuukausieläke vuoden 2016 hintatasossa.

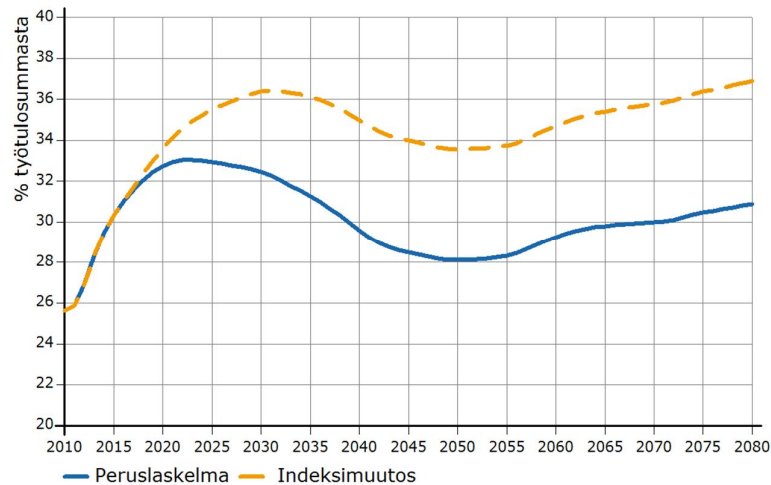

Kuvio 2. Keskimääräinen eläke suhteessa keskiansioon.

SU/Mikko Sankala

3.2.2016

Kuvio 3. Työeläkemeno suhteessa työtulosummaan.

Työntekijän eläkelain (TyEL) mukaisten eläkkeiden rahoitus

Edellä on käsitelty indeksimuutoksen vaikutuksia keskimääräisiin eläketasoihin, menoihin ja maksuihin koko työeläkejärjestelmän kannalta. Tarkastellaan seuraavaksi rahoitusta tarkemmin yksityisen sektorin työntekijän eläkelain (TyEL) osalta.

Indeksimuutoksen vaikutuksia työntekijän eläkelain mukaisten eläkkeiden rahoitukseen havainnollistetaan tekemällä kaksi vaihtoehtolaskelmaa erilaisista tavoista rahoittaa ansiotasoindeksin toteuttamisesta seuraavat kasvavat eläkemeno. Laskelmat ovat:

a) Maksujen nostolla rahoitettu ansiotasoindeksi:

- Maksussa olevat eläkkeet indeksoidaan ansiotasoindeksillä vuodesta 2017 alkaen.
- Eläkemaksua korotetaan eläkemenojen kasvaessa.
- Muilta osin laskelma vastaa peruslaskelmaa.

b) Varoista rahoitettu ansiotasoindeksi:

- Maksussa olevat eläkkeet indeksoidaan ansiotasoindeksillä vuodesta 2017 alkaen.
- Eläkemaksu pidetään eläkeuudistuksessa tavoitellulla tasolla 24,4 prosentissa ja eläkemenojen kasvu rahoitetaan eläkerahastoja purkamalla kunnes rahastot on käytetty loppuun. Rahastojen ehtyessä maksutaso nostetaan vastaamaan vuotuisia eläkekustannuksia, koska rahastot ja niiden tuotto eivät enää ole käytettävissä rahoitukseen.
- Muilta osin laskelma vastaa peruslaskelmaa.

Molemmissa laskelmissa indeksimuutoksen eläkemenovaikutukset ovat samansuuntaisia, mutta hieman pienempiä, kuin kaikkien työeläkkeiden osalta

SU/Mikko Sankala

3.2.2016

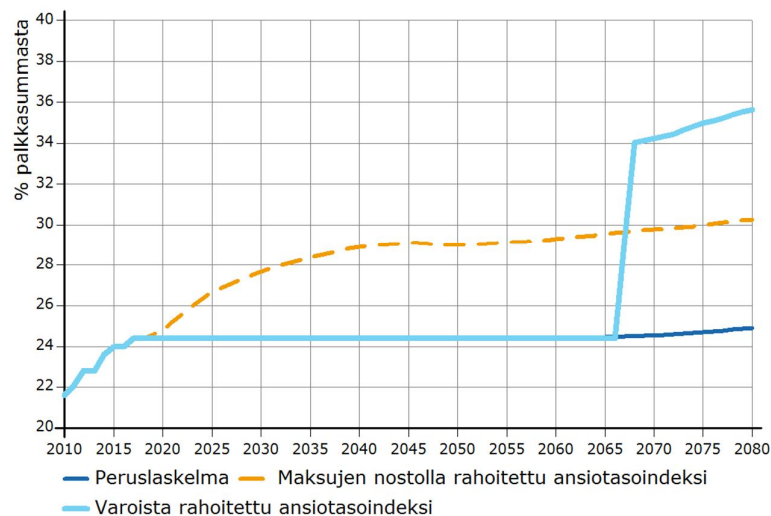
(kuvio 3). Vaikutus on pienempi, koska TyEL:n eläkemenotaso on matalampi kuin työeläkkeiden kokonaiseläkemenotaso.

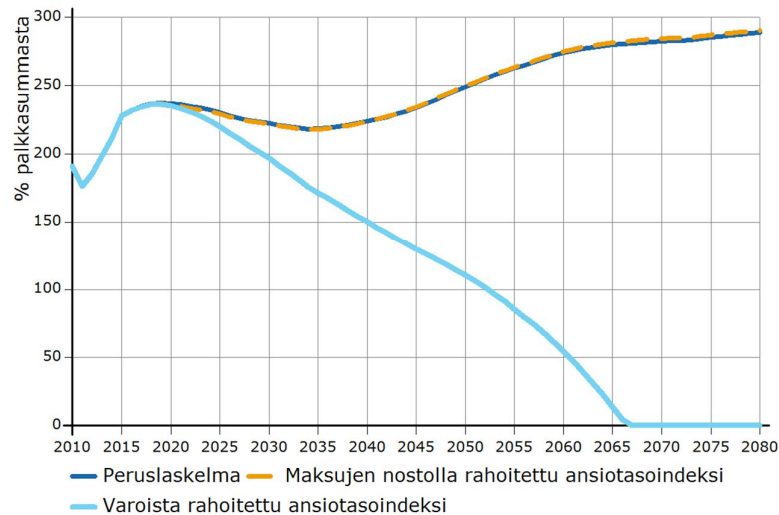
Eläkemenojen kasvaessa yksityisen sektorin palkansaajien (TyEL) eläkemaksuja on korotettava tai eläkevaroja on purettava (kuviot 4 ja 5). Eläkevarojen ansiosta maksunkorotuspaine on kuitenkin hieman pienempi kuin koko työeläkejärjestelmässä.

TyEL-maksutasoa on korotettava pitkällä aikavälillä hieman yli 5 prosenttiyksikköä, mikäli menotason kasvu rahoitetaan maksutasoa korottamalla (maksujen nostolla rahoitettu ansiotasoindeksi). Tällöin eläkevarojen määrä suhteessa palkkasummaan säilyy peruslaskelman tasolla ja rahastojen avulla on mahdollista pitää maksutaso menotaso alempana.

Jos eläkemaksu pidetään eläkeuudistuksessa tavoitellulla tasolla 24,4 prosentissa, on varoja purettava (varoista rahoitettu ansiotasoindeksi). Kun maksua ei nosteta ja eläkemenot kasvavat, indeksimuutokseen käytetään eläkevaroja, mikä johtaa niiden jyrkkään laskuun suhteessa palkkasummaan ja maksutaso on nostettava eläkemenojen tasolle 2060-luvulla varojen loppuessa.

Kuvio 4. TyEL-maksu suhteessa TyEL-palkkasummaan.

Kuvio 5. TyEL-varat suhteessa TyEL-palkkasummaan.

Indeksoinnin sukupolvivaikutukset

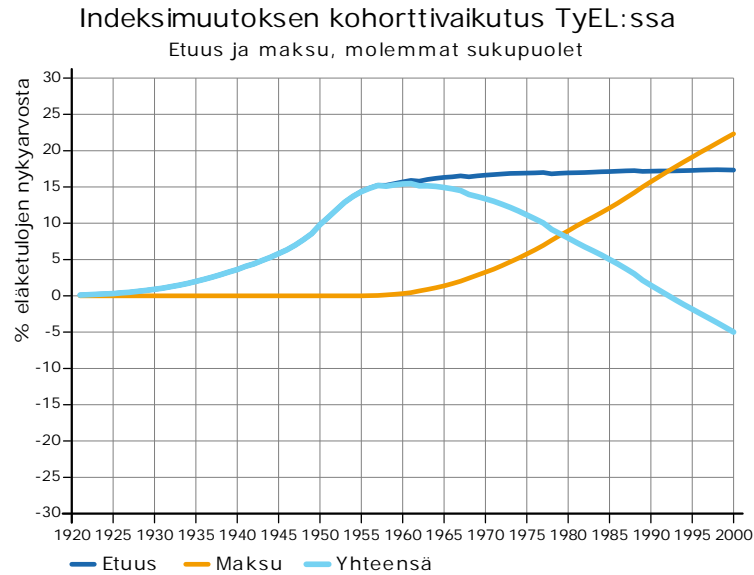
Eläkkeiden indeksointitavan muuttaminen vaikuttaa eri sukupolviin eri tavalla (kuvio 6). Muutos kasvattaa kaikkien eläkkeellä olevien ja tulevien eläkeläisten elinkaaren aikana saamia eläketuloja. Indeksisointimuutos kasvattaa 1950-luvun puolivälin jälkeen syntyneiden ikäluokkien saamien eläketulojen arvoa yli 15 prosentilla. Heidän kohdallaan kohoava maksu ei juuri ehdi vaikuttaa, joten heillä myös eläketulojen ja eläkemaksujen nettovaikutus on noin 15 prosenttia positiivinen. Tätä myöhemmin syntyneillä nettovaikutus on pienempi, koska eläkemenojen kasvaessa myös eläkemaksu alkaa kohota. Vuoden 1960 jälkeen syntyneet ikäluokat maksavat elinkaaren aikana korkeampia eläkemaksuja kuin peruslaskelmassa.

Vuoden 1990 jälkeen syntyneillä ikäluokilla eläkemaksut kasvavat korkeammiksi kuin eläkkeiden kasvu. Jokainen vuoden 1990 jälkeen syntynyt sukupolvi joutuisi siis maksamaan indeksimuutoksen takia enemmän eläkemaksuja kuin saisi eläkkeiden lisäyksenä.

SU/Mikko Sankala

3.2.2016

Kuvio 6. *Indeksimuutoksen vaikutus eri syntymävuosiluokkien maksamiin eläkemaksuihin ja saamiin eläketuloihin. Kuvassa on vertailtu peruslaskelmaa laskelmaan, jossa ansiotasoindeksi rahoitetaan maksuja korottamalla.*

Lopuksi

Eläkkeiden tarkistaminen ansiotasoindeksillä nostaa eläkkeiden tasoa ja siten myös eläkemenoja. Keskimääräinen eläke kasvaa pitkällä aikavälillä noin 18 prosenttia ja työeläkemeno noin 6 prosenttiyksikköä verrattuna peruslaskelmaan. Tämän takia on joko korotettava eläkemaksuja tai purettava kertynyttä eläkevarallisuutta. Maksujen korotus kohdentuu suurimmalla painolla tulevaisuudessa työssä käyville sukupolville. Eläkevarallisuuden purkaminen siirtäisi maksunkorotuspainetta kauemmas tuleville sukupolville.

Muistiossa esitetyt laskelmat ovat ehdollisia palkkojen 1,6 prosentin reaalikasvuoletukselle. Muutoksen vaikutukset jäisivät pienemmiksi, mikäli kasvu olisi tätä hitaampaa. Tällöin myös peruslaskelman mukaiset eläkemaksut nousisivat tässä esitettyä korkeammiksi.

Erilaisia indeksointivaihtoehtoja on tutkittu vuonna 2012 toimineessa STM:n työeläkeindeksiä selvittäneessä työryhmässä¹ ja julkaisussa *Työeläkkeiden indeksisuoja TEL:stä TyEL:iin* (ETK:n raportteja 01/2009). Tässä muistiossa esitetyt laskelmat vastaavat tuloksiltaan aiemmin esitettyjä.

¹ Ryhmän loppuraportti *Työeläkkeiden indeksijärjestelmää arvioineen työryhmän loppuraportti* on luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3271-5>.